

Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Mediterrán Nyelvek és Kultúrák Intézete
TDK

**A fordítástudomány interdiszciplináris
megközelítésben: gazdasági szövegek fordítása
közgazdászként**

Stefano Feltri *Inflazione – Cos'è, da dove viene e come ne uscirò*
utolsó fejezetének fordításához kapcsolódó elemzés

Készítette:

Gaálné Molnár Fruzsina

Konzulens:

Dr. Lakó Zsigmond

Debrecen
2025

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	1
2. Átváltási műveletek.....	6
2.1. Lexikai átváltási műveletek.....	6
2.1.1. Betoldás	6
2.1.2. Antonim fordítás.....	8
2.1.3. Teljes átalakítás	8
2.1.4. Generalizálás	11
2.2. Grammatikai átváltási műveletek	11
2.2.1. Generalizálás	11
2.2.2. Áthelyezés	12
2.2.3. Betoldás	12
3. A szövegben megjelenő intézménynevek és egyéb reáliák magyarázata	13
3.1. Comunità energetica [energiaközösség].....	13
3.2. Politica dei redditi [jövedelempolitika]	14
3.3. Transmission Protection Instrument [Áthidaló védelmi eszköz]	15
3.3.1. OMT (Outright Monetary Transactions [<i>Végleges értékpapír-adásvételi műveletek</i>]).....	16
3.4. ESM (European Stability Mechanism) [Európai Stabilitási Mechanizmus]	17
3.5. Ufficio parlamentare di bilancio (UPB) [Parlamentáris Költségvetési Hivatal]	18
3.6. Next Generation EU	19
4. Terminológiai kérdések.....	21
Összegzés	30
Bibliográfia.....	31

1. Bevezetés

Pályamunkám a fordítástudomány területéhez kapcsolódik, amelyben egy gazdasági témájú, inflációval foglalkozó könyv általam készített szakszöveg-fordítását elemzem egy lexikai és grammatikai átváltási műveleteket tartalmazó példatár, egy intézményneveket és egyéb reáliákat bemutató fejezet, végül pedig egy terminológiai kérdéseket tisztázó fejezet segítségével.

Az átváltási műveleteket tartalmazó példatár a két nyelv közötti általános közvetítést illető fordítói döntések bemutatását hivatott szolgálni. Ebben a fejezetben mélyrehatóan ismertetem a fordítási folyamatot, kiemelve a munkám során alkalmazott stratégiákat és meghozott döntéseket. Ezen kívül ez a fejezet nyújt lehetőséget annak értékelésére, hogy sikerült-e megőriznem az eredeti szöveg stílusát, hangnemt és retorikai eszközeit a célnyelven, és ez világít rá arra, miként adaptáltam az eredeti szöveg jelentését a célnyelvi kontextushoz. Az intézménynevek és egyéb kulturális reáliák magyarázatára szolgáló fejezet az átfogó bemutatáson túlmenően a fordítási munka specifikus aspektusainak részletezését célozza meg, különös tekintettel a fordíthatatlanság problémájára, és arra, hogyan lehet a forrásszöveg jelentését és funkcióját a célnyelvi kontextushoz igazítva megőrizni. A terminológiai kérdések tisztázása, révén, hogy gazdasági témájú szöveg fordításáról van szó, kulcsfontosságú szerepet tölt be pályamunkámban, hiszen a precízebb szakmai nyelvezet a terminológia pontos felállítását és alkalmazását követelte meg. Ebben a részben kiemelek hét olyan terminus technikust, amely fontos szerepet kapott a mű általam fordított fejezetében.

Tekintve, hogy alapszakon közgazdászként végeztem, mindenképpen olyan művet kerestem, amely lehetőséget nyújt számomra arra, hogy ötvözhessem a közgazdaságtant és a fordítástudományt, és hogy a gazdasági ismereteimet és a fordítástudománnyal kapcsolatban szerzett tudásomat és tapasztalataimat egyaránt kamatoztathassam a pályamunkám elkészítése során, mindamelllett, hogy gazdagítom a szakmai szókincsemet, bővítem az interdiszciplináris szemléletemet, és fejlesztem a fordítói képességeimet.

Így esett a választásom az *Inflazione – Cos'è, da dove viene e come ne usciremo* [Infláció – Mi az, hogyan alakul ki és hogyan lábalhatunk ki belőle] című könyvre, amely a neves olasz közgazdász, újságíró és író, Stefano Feltri alkotása.

A döntésemben meghatározó szerepet játszott, hogy a szerző egy elismert, a szakmájában aktívan tevékenykedő közgazdász, akinek munkásságát széles körben nagyra becsülik, biztosítva ezáltal azt, hogy a szöveg hiteles és szakmailag megalapozott. Stefano Feltri tanulmányait a milánói Commerciale Luigi Bocconi magánegyetemen végezte, ahol közgazdasági diplomát szerzett. Újságírói karrierjét szülővárosa napilapjánál, a *Gazzetta di Modena*-nál kezdte, majd számos kisebb szerkesztői munka után egy magát szabadelvűnek tituláló, neves politikai napilap, az *Il Riformista* munkatársa lett. 2009 és 2014 között egy országos napilap, az *Il Fatto Quotidiano* gazdasági rovat szerkesztője volt. 2011 óta oszlopos tagja a Rai Radio 3 közszolgálati rádió *Prima pagina* nevű hírháttér-elemzéssel foglalkozó műsor meghívott újságírójának. 2015 februárjában, Marco Travaglio igazgatói kinevezése után Feltri az *Il Fatto Quotidiano* igazgatóhelyettese lett, amely pozíciót 2019. július végéig töltötte be. 2019 augusztusától 2020 júniusáig vezette a Stigler Center – a Chicagói Egyetem piaci jóléttel foglalkozó kutatóközpontja – által létrehozott *ProMarket.org* weboldalt. 2020 májusa és 2023 áprilisa között igazgatója volt a *Domani* című mérsékelt baloldali napilapnak. 2023 áprilisa óta személyes projektjén, az *Appunti*-n dolgozik, amely egy ingyenes és előfizetői tartalmakat kínáló hírlevél és podcast-sorozat az aktuális gazdasági és politikai eseményekről. Saját projektje mellett műsorvezető a Rai Radio 3 csatorna *Le parole dell'economia* nevű műsorában, és az *Internazionale* című hetilap gazdasági rovatát szerkeszti. Pályafutása során eddig tizenegy könyve jelent meg, zömében gazdasági témakörben.

Ugyancsak fontos volt számomra, hogy ha már gazdasági témájú könyvet keresek, az lehetőleg tárgyaljon valamely aktualitást élvező gazdasági problémát. Ezen elvárásom is maradéktalanul teljesült: a mű ugyan 2023 márciusában jelent meg és az akkori gazdasági és politikai helyzetet elemzi – különös tekintettel Olaszországra, de gyakran egész Európára és a globális gazdaságra vonatkozóan –, az arra az időszakra jellemző nemzetközi konfliktusok, infláció, gazdasági instabilitás és egyéb kihívások továbbra is fennállnak, máig meghatározóak, így a könyv aktualitása változatlan maradt az elmúlt két évben.

Az *Inflazione. Cos'è, da dove viene e come ne usciremo* műfaját tekintve tudományos-ismeretterjesztő próza, és mint ilyen, jellemzője a leíró jelleg, a formális nyelvválasztás, a tudományos szóhasználat, az akadémiai helyesírás, az esztétikus megjelenés, az egzakt érvelés és a tiszta gondolatmenet. (Biró, 2019) Nyelvezete egyszerű és közérthető, de ennek ellenére nem nélkülözi a gazdasági terminológiát sem. Az olvasókat nem feltétlenül szakértőként célozza meg, segíti őket abban, hogy a komplex gazdasági fogalmakhoz és jelenségekhez

közelebb kerüljenek. Felépítése világos és logikus, minden egyes fejezet az infláció más-más aspektusát mutatja be, fokozatosan felépítve a témát, és biztosítva a szöveg kohézióját. Egy tizennégy oldalas bevezetéssel kezdődik, amelynek címe: *Quello che sapete sull'inflazione non è vero* [Semmi sem igaz abból, amit eddig tudtatok az inflációról]. Ezt követően a fejezetek sorban: *Il misterio dell'inflazione* [Az infláció rejtélye], *Come cominciano le inflazioni* [Hogyan kezdődik az infláció?], *Come finiscono le inflazioni* [Hogyan ér véget az infláció?], *La doppia pandemia* [A kettős világjárvány], végül pedig *Chi vince la partita dell'inflazione* [Ki nyeri az infláció ellen játszott mérkőzést?].

Az első fejezetben Feltri a szakirodalom segítségével keretbe foglalja az inflációról ismeretes fogalmakat és elméleteket annak érdekében, hogy az olvasó könnyebben megérthessen egy olyan fontos gazdasági jelenséget, amely „lényegét tekintve megfoghatatlan, kialakulása alapján titokzatos” (Feltri, 2023) és amely „olyan, mint egy sokáig sajtó sebhely.” (Feltri, 2023) A második fejezetben az író azt szemlélteti, hogyan keletkeznek az inflációs válságok, különös hangsúlyt fektetve az eddigi legjelentősebb olasz inflációs válságra (az 1970-es évek olajválságára), és bemutatja, annak melyek a közös vonásai a jelenlegivel. Az ezt követő bekezdés célja bemutatni, hogyan ér véget az infláció. Feltri végig kalauzolja az olvasót az árszabályozással kapcsolatos legfőbb kísérleteken és döntéseken az 1920-as évek Németországtól az 1980-as évek Egyesült Államokáig; az aranyalaptól Bretton Woods-ig. A negyedik fejezetet az író annak bemutatására szentelte, hogy a 2020 óta tartó inflációhoz milyen mértékben az elhamarkodott, covidra reagáló politikák, és milyen mértékben az egyéb hosszú távú intézkedések vezettek. Az utolsó részben Feltri egy metaforán keresztül vezeti végig, kik az infláció nyertesei és vesztesei, illetve hogyan befolyásolják a jegybankok a piacon zajló eseményeket.

Fordításom és annak elemzése a könyv utolsó fejezetére vonatkozik, igyekeztem ugyanis – a terjedelmi követelményeket is figyelembe véve – olyan szövegrészt választani, amely minden olvasó számára érdekes lehet. Már a könyv gyors, előzetes átfutásakor is megragadta a figyelmem az a koncepció, amellyel a szerző igyekszik megismertetni és megértetni az infláció működését mind a szakmabeli, mind a laikus olvasókkal.

Felmerülhet a kérdés: egy közgazdásznak könnyebb dolga van-e gazdasági szövegek fordítása esetén. A válasz korántsem evidens. Egyfelől igen, könnyebb, másfelől viszont nem vagy legalábbis nem annyival könnyebb, mint ahogyan azt feltételeznénk. A gazdasági háttérismeretek egyértelműen elősegítik a fordító munkáját gazdasági szakszövegek

fordításakor a terminus technicusok és az implicit utalások pontos értelmezésében. Ettől függetlenül azonban egy közgazdász is találkozik olyan kifejezésekkel, amelyek fordítása mélyebb kutatást igényel. A gazdaság egy állandóan változó helyzet és környezet, ami determinálja, hogy gyakran jelennek meg új kifejezések, amelyeknek még a szakmájukban dolgozók sincsenek tudatában. Ezen kívül az ilyen típusú szövegek gyakran tartalmazznak kultúraspecifikus kifejezéseket, amelyek az egyik nyelvben természetesek és elterjedtek, míg a másokban idegenül hatnak, vagy nem is létezik közvetlen megfelelőjük. A gazdasági szövegek továbbá gyakran átnyúlnak más tudományterületekre, például a szociológiába vagy a politikatudományba, ami szintén nehezítheti a fordító munkáját.

A fordítás során magam is több olyan kihívással találkoztam, amelyek jól példázzák a gazdasági szövegek fordításának összetettségét. Egyfelől, a választott fejezet összegző, reflexív jellegű és tartalomközpontú, amelyben a szerző nemcsak a gazdasági jelenségeket, hanem a társadalmi és politikai kontextust is kifejti (aktuális politikai döntések, gazdasági reformok és globális problémák) – teszi mindezt közvetlen, mégis szakmai hangvételben. Meg kellett találnom a módját, hogy magyar nyelven is átadhassam pontosan ugyanazt az adott társadalmi és politikai helyzetet Feltri humoros, ugyanakkor végtelenül intelligens stílusában, ügyelve arra, hogy maradéktalanul visszaadjam a forrásnyelvi szöveg tartalmát és rendkívül precíz gazdasági terminológiáját a célnyelven is. Szemléltetésképpen idézek egy bekezdést a szövegből.

IT: Anche di fronte a un'inflazione a due cifre, non si è vista in Europa o negli Stati Uniti la rinascita di partiti di sinistra o un ritorno dei sindacati, quasi nessuno ha chiesto l'indicizzazione dei salari. La narrazione diffusa dalle banche centrali che l'inflazione è un fastidio passeggero ha convinto tutti a tal punto da far tollerare una considerevole erosione del potere d'acquisto.

HU: Még a kétszámjegyű infláció ellenére sem szerveződtek újra a baloldali pártok vagy tértek vissza a szakszervezetek Európában vagy az Egyesült Államokban, és aligha követelte bárki is a bérek inflációhoz való kötését. A központi bankok által terjesztett narratíva, miszerint az infláció múltó kellemetlenség, annyira meggyőzőtt mindenkit, hogy eltűrték a vásárlóerő jelentős romlását.

Másfelől, a fejezetet felölelő metaforát, mint retorikai eszközt úgy kellett fordítanom, hogy a célnyelvi olvasó is ugyanazt a nyelvi képet élje át, mint amelyet átél egy forrásnyelvi olvasó.

IT: L'inflazione ricorda quello che succede in uno stadio durante una partita di football, o di calcio, per usare uno sport più familiare a noi europei.

HU: Az infláció emlékeztethet bennünket egy futball mérkőzés során a stadionban zajló eseményekre.

Az alkalmazott metaforában tehát a szerző az inflációt egy focimeccshez és a stadionban zajló eseményekhez hasonlítja. Ennek fordítása technikai értelemben ugyan kihívást jelentett – mivel egy összetett, kulturálisan specifikus képzetet kellett átültetnem –, a közös kulturális háttér miatt a célnyelvi olvasók számára a futball, mint analógia könnyen érthető és befogadható maradt, ugyanis a metafora jellege és jelentéstartalma a sport ismeretére és az az iránti érdeklődésre épít, amely az olasz és a magyar kultúrában egyaránt jelen van, a szimbólumrendszere széleskörűen ismert és elfogadott, ugyanolyan közvetlen asszociációkat vált ki.

2. Átváltási műveletek

Az átváltási műveleteket bemutató példatár célja a fordítói döntések átfogó ismertetése. Ebben a fejezetben a lexikai átváltási műveleteket részletesebben, míg a grammatikai átváltásokat csupán példák szintjén mutatom be. A választott szöveg műfaji sajátosságai miatt elsősorban lexikai betoldásokat kellett alkalmaznom, de több esetben kellett a teljes átalakítás eszközével is élnem. Mind a magyarázó betoldás, mind a teljes átalakítás gyakori előfordulása annak tudható be, hogy a szövegrész gazdag a specifikus gazdasági szakkifejezésekben és intézménynevekben.

2.1. Lexikai átváltási műveletek

2.1.1. Betoldás

Feltri megannyi gazdasági intézménynevet és szakmai kifejezést említ a választott szövegrészben, ráadásul rövidített formában. Ezek fordításakor gyakran alkalmaztam magyarázó lexikai betoldást, hogy segítsen a célnyelvi olvasót a könnyebb értelmezésben, különösen mivel a mű nem kizárólag közgazdászoknak szól.

1. IT: Tra settembre 2021 e la fine di novembre 2022, secondo i calcoli del **think tank Bruegel**, i paesi europei hanno stanziato 705,5 miliardi di euro per combattere le conseguenze dei rincari nei prezzi dell'energia.
HU: A **Bruegel** nevű **brüsszeli gazdasági agytröszt** számításai szerint 2021 szeptembere és 2022 november vége között az európai országok 705,5 milliárd eurót különítettek el az emelkedő energiaárak következményeinek leküzdésére.

A „think tank” kifejezést először a katonai zsargonban használták a második világháború idején egy olyan hely leírására, ahol biztonságosan meg lehetett vitatni a tervek és stratégiákat. A jelentése az 1960-as években kezdett átalakulni, amikor az Egyesült Államokban elkezdték a nonprofit politikai kutatószervezetek leírására használni. (*Britannica, 2024*) A kifejezés az olasz nyelvben először a La Stampa 1962. november 8-i számában jelent meg, az akkori amerikai elnök, John Fitzgerald Kennedy tanácsadóinak egy csoportjára utalva. (*Treccani, 2020*)

Fordításom során a „think tank” kifejezésre nem csupán az ekvivalens „agytröszt” szót használtam, hanem betoldottam elé a „gazdasági” jelzőt is, mivel ez, véleményem szerint, pontosabban tükrözi az adott fogalmat.

2. IT: Perché l'aumento dei tassi di interesse - nel quale **BCE e Federal Reserve** si sono impegnate con grande riluttanza e, secondo molti, un certo ritardo - non si limiterà a rallentare la crescita, con costi più alti per finanziare consumi e investimenti, ma renderà nel tempo più oneroso il debito già in circolazione. Con il rischio di rendere più probabili crisi di finanza pubblica come quelle che abbiamo visto tra 2009 e 2011.

HU: A kamatemelések – amelyekre **az EKB, illetve az Egyesült Államok jegybankja, a Federal Reserve** nagy vonakodással és sokak szerint némi késéssel vállalkozott – nem csak a növekedést lassítják a fogyasztás és a beruházás megnövekedett költségei miatt, hanem idővel növelik a már jelenleg is magas adósságállományt, megkockáztatva ezzel, hogy gyakoribbá válnak a 2009 és 2011 közöttiekhez hasonló gazdasági válságok.

A fordítás során a Federal Reserve kifejezés esetén magyarázó betoldást alkalmaztam, hogy biztosítsam a széleskörű érthetőséget, és hogy a szövegrész pontosabban illeszkedjen a célnyelvi olvasók ismereteihez.

3. IT: Lo stesso debito pubblico europeo emesso come reazione alla pandemia, quello che finanzia il piano **Next Generation Eu** non è davvero garantito da nulla se non dalla credibilità stessa dell'Unione Europea di fare il necessario per renderlo sostenibile, o trovando nuove entrate a livello comunitario o tagliando in modo proporzionale le spese (o con l'emissione di altro debito a scadenza).

HU: A **Next Generation EU – világjárvány utáni európai helyreállítási pénzügyi terv** – által nyújtott állami hitelek valójában semmilyen garanciával nem rendelkeznek. Kizárólag maga az Európai Unió hitelessége garantálja, hogy a terv törekszik a fenntarthatóságra, akár új bevételek közösségi szintű teremtetésével, akár a kiadások arányos csökkentésével (vagy egyéb határidős hitelviszonyt megtestesítő értékpapír kibocsátásával).

A Next Generation EU kapcsán is a magyarázó betoldás eszközével éltem, hasonló céllal, mint az előző pontban kifejtett Federal Reserve esetében.

2.1.2. Antonim fordítás

Antonim fordítást olyan esetekben alkalmaztam, amikor a forrásnyelvi és a célnyelvi logika eltérően épül fel. Ilyenkor arra törekedtem, hogy a fordítás a célnyelven a lehető legtermészetesebben hangozzon, miközben megőrizze az eredeti szöveg jelentését és funkcióját

1. IT: Per timore di un male futuro - l'insostenibilità dell'indebitamento - mercati finanziari, governi e banche centrali hanno inflitto sofferenze concrete e immediate che, secondo diverse analisi, **non erano del tutto giustificate** e forse erano sproporzionate.
- HU: Tartva egy jövőbeli rossztól – az államadósság fenntarthatatlanságától –, a pénzügyi piacok, a kormányok és a jegybankok szigorú és azonnali megszorításokat léptettek életbe, amelyek különböző elemzések szerint **elégge indokoltanok**, és aránytalanul elosztottak **voltak**.

Az idézett szövegrész esetében az antonim fordítás alkalmazását választottam, mivel véleményem szerint az, hogy „nem voltak teljesen indokoltak”, nem adja vissza kellő nyomatékka a jelentést, szemben azzal, hogy „elégge indokoltanok voltak”.

2.1.3. Teljes átalakítás

Feltri a választott szövegrészben előszeretettel alkalmaz metaforákat, illetve kizárólag Olaszországra érvényes kifejezéseket, hogy hitelesen és életszerűen mutassa be az adott gazdasági folyamatot. Kiküszöbölendő a két nyelvközösség különböző kultúráját, történelmét, szokásrendszerét, illetve a forrás- és célnyelvi közönség eltérő nyelvi stílusát és hangnemét, ezen esetekben a teljes átalakítás eszköze mellett döntöttem.

Az első példa egy különleges esetet mutat be, amelyben a teljes átalakítást nem csupán a két nyelv közötti különbségek, a nyelvi és kulturális környezet eltérései, valamint a célnyelvi közönség eltérő szemléletmódja teszi szükségessé, hanem egy sajátos frazeológiai szerkezet.

1. IT: **L'uso della carota al posto del bastone**, cioè l'erogazione progressiva dei fondi del Next Generation a fronte delle riforme approvate, nella prima fase ha seguito criteri così laschi da garantire promozioni a tutti e risultati a nessuno.

HU: **A könnyebb utat a gyötrelmesebb helyett**: a Next Generation forrásokat az első időszakban fokozatosan folyósították a jóváhagyott reformokkal szembe menve, de olyan laza kritériumok mellett, hogy míg azok előrelépési lehetőséget ugyan mindenki számára garantáltak, eredményt végül senkinek sem hoztak.

A legkorábbi angol nyelvű utalásokat a répa [carota] és a bot [bastone] metaforájára a 19. századi íróknak köszönhetjük, akik egy számáruló verseny karikatúrájára utaltak, mint jutalmazás és büntetés: a csökönyös számár elé répát lógatnak, mint lehetséges jutalom, illetve hátulról bottal csapkodják, mint lehetséges büntetés. (*Collins English Dictionary, 2021; The New York Times, 2018*) Évtizedekkel később a politikai szóhasználatban Winston Churchill egyik levele által jelent meg, mint a puha és kemény hatalom metaforája: a répa a nemzetek közötti gazdasági vagy diplomáciai segítség ígérete lehet, míg a bot a katonai akció veszélye. (*The New York Times, 2018*) Olaszországban Churchill metaforáját Mussolini használta először annak leírására, hogy szerinte hogyan kell bánni az olasz néppel. (*Terminologia etc., 2018; Virgilio Sapere, 2021*)

A fent idézett forrásnyelvi frazeologizmust a célnyelvben csak körülírással tudtam visszaadni, ugyanis az eredetihez hasonló állandósult szófordulat a magyar nyelvben nem létezik.

Az eltérő gazdasági és jogi környezet ugyancsak jelentős hatással bírhat a fordításra, és vezethet a teljes átalakítás eszközének alkalmazásához.

2. IT: I lavoratori dipendenti con uno **stipendio fissato da contratti collettivi nazionali** sono quindi gli ultimi a ottenere qualcosa quando ci sono le spinte al rialzo nelle fasi di inflazione, e i primi a subire le conseguenze delle politiche deflative.

HU: Ebből adódóan a **minimálbérből élők** az inflációs fázisokban a legutolsók, akik bármit is nyerhetnek, és az elsők, akik a deflációs politikák következményeit elszenvedik.

Az olasz rendszerben kollektív szerződések [contratti collettivi nazionali] rögzítik az ágazati szintű bérminimumokat, és ezek határozzák meg a munkavállalók legalsó fizetési szintjét. Habár a „stipendio fissato da contratti collettivi nazionali” [kollektív szerződésekben rögzített fizetés] kifejezés nem azonos a minimálbérrel, illetve a megállapításuk, érvényességük és jogszabályi alapjuk sem azonos, a magyar közönség számára ez az a legismertebb fogalom, amely hasonló funkciót tölt be.

Magyarországon a minimálbér meghatározása központilag történik – általában az érintett szociális partnerekkel (munkaadói és munkavállalói érdekképviselletekkel) történő tárgyalások alapján –, és jogi keretét kormányrendeletek szabályozzák, míg az olasz munkaügyi rendszerben a bérminimum összegét kollektív szerződések [Contratti Collettivi Nazionali di Lavoro – CCNL] határozzák meg, amelyek a szakszervezetek és a munkaadói szövetségek között kötődnek és ágazatonként eltérő bérminimumot határoznak meg, figyelembe véve az adott szektor gazdasági jellemzőit. (*Wikilabour.it; Wolters Kluwer, 2012*)

Magyarországon a minimálbér kötelező érvényű az ország egész területén, ágazattól és vállalati típustól függetlenül, miközben Olaszországban nincs egységes országos bérminimum. Ez egyrészt nagyobb mozgásteret biztosít az ágazatok számára, másrészt viszont bizonyos ágazatokban, ahol nincs erős szakszervezeti jelenlét, alacsonyabb fizetésekhez is vezethet. (*Wikilabour.it; Wolters Kluwer, 2012*)

Annak érdekében, hogy bemutassam, hogyan teszik szükségessé a kulturális különbségek a teljes átalakítást, az alábbi mondatpárt választottam példának.

3. IT: Il problema è che **non hanno più una bussola.**

HU: A probléma az, hogy **a központi bankárok elveszítették az irányt.**

Az olasz nyelv gyakran használ metaforikus kifejezéseket az érzelmek vagy általános állapotok leírására, míg a magyar közönség pragmatikusabb, egy szakmai témában az egyértelműséget és a konkrét információk közvetítését tartja fontosnak. Az iránytű [bussola] metafora az olasz nyelvben általános és széles körben elterjedt, közérthető, amely az útmutatás vagy az irányvesztettség fogalmát idézi elő. A magyarban, habár maga a mögöttes tartalom érthető

lenne, nem hordoz ugyanolyan erőteljes kulturális konnotációt és nem bír ugyanolyan kulturális súllyal, mint az olaszban. Az „elveszítették az irányt” kifejezés a magyar nyelvben pontosabb és természetesebb módon közvetíti az üzenetet. A konkrét szereplők – központi bankárok – említése szintén a kulturális adaptáció része, hiszen az olvasó számára így egyértelmű, kik a mondat alanyai, ami hatékonyabbá teszi az üzenetet.

2.1.4. Generalizálás

Tekintve, hogy a könyv nemzetközi közönségnek szól, akadnak olyan kifejezések, amelyeket szélesebb kör számára kellett érthetővé tennie a szerzőnek. Ugyanakkor, mivel Olaszország és Magyarország kultúrája – európai mivoltjukból adódóan – számos közös vonást mutat, az ilyen kifejezések esetén a generalizálás eszköze mellett döntöttem, hogy a célnyelvi szöveg egyszerre legyen egyszerű és természetes.

1. IT: L'inflazione ricorda quello che succede in uno stadio durante una **partita di football, o di calcio, per usare uno sport più familiare a noi europei.**

HU: Az infláció emlékeztethet bennünket egy **futball mérkőzés** során a stadionban zajló eseményekre.

Jelen esetben a generalizálás eszköze mellett döntöttem, mivel a célnyelvi olvasók számára a „futball” kifejezés egyértelműen az európai futballt jelenti, és nem keverhető össze az amerikai futballal, mivel ez utóbbi nem része a célnyelvi kultúrának és az általános nyelvhasználatnak.

2.2. Grammatikai átváltási műveletek

2.2.1. Generalizálás

1. IT: Anche l'inflazione crea alcuni vincitori, oltre a tanti sconfitti: chi aveva un mutuo da pagare a fronte di una casa se l'è passata bene, l'inflazione ha eroso il valore reale delle somme da rimborsare mentre il prezzo nominale della casa cresceva in linea con il mercato, il debito pubblico creato in quegli anni ha generato tanti sprechi ma il danno è **stato attutito dall'inflazione** (o almeno così è sembrato per un po').

HU: Megállapította továbbá, hogy az infláció nyertéseket és veszteségeket is teremt: a jelzáloghitellel rendelkezőknek könnyű dolguk volt, hiszen az infláció csökkentette a törlesztőjük reálértékét, miközben a ház nominális értéke a piaccal összhangban emelkedett. Az ezekben az években keletkezett államadósság sok túlköltekezést eredményezett, amelyeket **az infláció** (legalábbis egy ideig) **tompított**.

2.2.2. Áthelyezés

1. IT: Perché l'approccio "Pep Guardiola" funzioni, **però**, le banche centrali devono avere un mandato molto chiaro e limitato, altrimenti nessun governo e nessuna opinione pubblica sarà disposta ad accettare che chi ha sbagliato tanto in questi anni sia libero di fare quello che vuole, senza renderne conto e senza avere obiettivi chiari e misurabili da raggiungere.

HU: Ahhoz **azonban**, hogy a „Pep Guardiola-megközelítés” működjön, a jegybankoknak nagyon világos és korlátozott mandátummal kell rendelkezniük, különben sem a kormányok, sem a közvélemény nem lesz hajlandó elfogadni, hogy azok, akik annyi rosszat tettek az évek során, szabadon, elszámoltathatóság, illetve világos és mérhető célok elérése nélkül azt tegyenek, amit akarnak.

2.2.3. Betoldás

1. IT: Se gli sforzi durano troppo a lungo, la recessione sarà più lunga del necessario e **i disoccupati più di quelli inevitabili**.

HU: Ha viszont ezek a politikák túl sokáig maradnak hatályban, a recesszió hosszabb ideig tart a szükségesnél, **a munkanélküliek száma pedig már jelentőssé válik**.

3. A szövegben megjelenő intézménynevek és egyéb reáliák magyarázata

A szakszövegekben megjelenő intézménynevek és egyéb reáliák magyarázata ugyancsak fontos része a fordítás elemzésének, hiszen ez indokolja a fordító munkája során meghozott döntéseket azáltal, hogy rávilágít arra, miért bizonyult az adott kifejezés átvétele, adaptálása vagy helyettesítése a legmegfelelőbb megoldásnak; valamint ez mutatja be a fordíthatatlanság kihívásaira vonatkozó fordítói stratégiákat.

Az általam választott szövegrészben leginkább társadalmi-politikai és a közgazdaságtan területét érintő reáliák jelennek meg.

3.1. Comunità energetica [energiaközösség]

IT: Invece di spendere miliardi di fondi pubblici per assicurare sconti sulle bollette, per esempio, meglio incentivare l'installazione di pannelli fotovoltaici che rendano la famiglia (o la **comunità energetica**) più autonoma e con una bolletta strutturalmente più bassa: così si riduce sia la domanda di energia fossile in modo permanente che il budget familiare assorbito dalla bolletta energetica.

HU: Az energiaköltségek fedezésére nyújtott támogatásokra költött közpénzmilliárdok helyett jobb lenne ösztönözni a háztartásokat (vagy az **energiaközösségeket**) önellátóbbá tévő, és strukturálisan alacsonyabb energiaszámlákat biztosító nappanelek telepítését. Ez tartósan csökkenti mind a fosszilis energia iránti keresletet, mind az energiaszámlák által elszípkázott háztartási költségeket.

A klímaváltozás egyre fokozódó hatásai következményeként részesei vagyunk egy ökológiai átmenetnek olyan formában, hogy a kormányok újabb és újabb célokat tűznek ki a CO₂-kibocsátás csökkentésére, a megújuló energiaforrások felhasználására és a szén-dioxid-semlegesség elérésére vonatkozóan. Mindez hozzájárul új energetikai – és egyben társadalmi – modellek kidolgozásához, mint amilyen többek között az energiaközösségek létrehozása is. (*Agenda Digitale*, 2022)

Az energiaközösségek alapvetően olyan önkéntes és nyitott részvételen alapuló energetikai szövetségek, amelyek fő célja nem a pénzügyi profitszerzés, hanem az együttműködés, az

optimalizáció, a hatékonyságnövelés, az energetikai autonómia kialakítása és a megtakarítás, ugyanakkor a CO₂-kibocsátás, az energiapazarlás és az energiaköltségek csökkentése; és amelyekben a háztartások, a közintézmények, önkormányzatok, helyi szervezetek és különböző vállalkozások – akár termelői, akár fogyasztói szerepkörben – osztoznak a megújulóenergia-termelés, az energiaeosztás, az energiaellátás, az energiafogyasztás, az aggregálás, az energiatárolás és az energiahatékonysági szolgáltatások előnyeiben és terheiben. (NKFIH, 2022; Barroco, et al., 2020; Inwega, 2024)

Olaszországban már a 20. században is léteztek energiaközösségek (vagy legalábbis annak kezdetleges rendszerei) (Barroco, et al., 2020), de jelenleg különös fontossággal bír jelenlétük környezeti, de leginkább gazdasági szempontból. A 2022-ben kirobbant orosz-ukrán háború miatt bekövetkezett energiaár-ingadozás hozzájárult az olasz lakosság energia-fogyasztási magatartás megváltozásához: a fogyasztók nyitottak az új technológiákra és az energiahatékonyságba történő beruházásokra és egyszerűen nagyobb körültekintéssel és kevesebb pazarlással fogyasztják az áramot. (Laboratorio REF Ricerche, 2024) Ma számos energiaközösség működik Olaszország területén, főként az északi tartományokban – például a FUNES Trentino-Alto Adige tartományában, az EWERK PRAD Prato allo Stelvio községében, a COOPERATIVA ÈNOSTRA Milánóban, a WEFORGREN Veronában, és a COMUNITÀ PINEROLESE Pinerolo városában, Piemontéban. (Barroco, et al., 2020)

3.2. **Politica dei redditi [jövedelempolitika]**

IT: Non sorprende, quindi, che nella metafora da lui scelta la soluzione più coerente con l'obiettivo- una partita appassionante che tutti possono guardare - sia quella che in Italia è diventata nota come "**politica dei redditi**": gli spettatori che si coordinano tra loro per rimanere seduti mentre i giocatori continuano la loro sfida senza interferenze dall'esterno.

HU: Nem meglepő tehát, hogy az általa választott metaforában a célnak leginkább megfelelő megoldás az Olaszországban **jövedelempolitikaként** elhíresült eszköz: a nézők egymást tiszteletben tartva ülve maradnak, miközben a játékosok tovább küzdenek a pályán bármiféle megzavarás nélkül.

A gazdasági fejlődést és a piaci egyensúly védelmét a modern piacgazdaságokban legfőképpen a költségvetési és a monetáris politika szabályozza. (Bod, 2019) Azonban már az 1960-as

években egyértelművé vált a nyugat-európai országok tekintetében, hogy ez a két gazdaságpolitikai eszköz önmagában nem elegendő a gazdaság szabályozására főként a szakszervezeti hatalom erősödése miatt, hiszen ez a munkavállalók bérének szignifikáns emelésével járt. (Traccani, 2012) Ezen béremelés azért okoz gazdasági problémát, mert amikor egy nagy béremelkedés okozza az árszint túlzott növekedését – az inflációt –, hirtelen fontossá válik a bérek tervszerű szabályozása, elkerülve ezáltal egyéb stabilizációs megoldásokat – mint amilyen a monetáris szigorítás, amely visszaveti a gazdasági ciklust és mérsékli a beruházásokat; vagy a költségvetési megszorítás, amely következtében a korábban elkezdett állami fejlesztések és beruházások megállnak, és megnő a munkanélküliség. (Bod, 2019) Az 1960-as években tehát számos közgazdász érvelt a nemzetgazdasági jövedelmek állami szintű befolyásolása, azaz a jövedelempolitika eszköze mellett. (Traccani, 2012; Bod, 2019)

A jövedelempolitika olyan háromoldalú megállapodás vagy intézkedés-sorozat, amely a vállalatok, a szakszervezetek és az állam (vagy a kapcsolódó kormányzati szerv) között jön létre azzal a céllal, hogy megfékezzék az inflációt a munkavállalók jövedelmének állami szintű szabályozása – például bérek befagyasztása vagy feltételekhez kötött adókedvezmény-nyújtás – által. (Treccani, 2012)

Olaszországban először a Banca d'Italia – az olasz központi bank – 1962. évi jelentésében szerepelt a jövedelempolitika fogalma. Az olasz jövedelempolitika legnagyobb mérföldkövének az tekinthető, amikor 1993-ban a vállalatok, a szakszervezetek, illetve a kormány aláírt egy megállapodást a jövedelem- és foglalkoztatáspolitikáról, a szerződéses struktúrákról, a munkaügyi politikáról és a termelési rendszer támogatásáról, amely az első szisztematikus intézményi jövedelempolitikai beavatkozás. Az összes ezt követően kötött jövedelmeket érintő megállapodás erre vezethető vissza. (Treccani, 2012)

3.3. Transmission Protection Instrument [Áthidaló védelmi eszköz]

IT: Il **Transmission Protection Instrument** prevede la possibilità per la BCE di intervenire nel mercato del debito a sostegno di stati in difficoltà nell'accesso al credito previa una serie di valutazioni finanziarie e anche molto politiche, che dovrebbero garantire il rispetto dei trattati europei che vietano la monetizzazione del debito, cioè il salvataggio di uno stato insolvente a spese degli altri.

HU: Az EKB legújabb monetáris eszköze, a **TPI** (*Transmission Protection Instrument* [*Áthidaló védelmi eszköz*]) lehetőséget biztosít az intézmény számára, hogy beavatkozzon az adósságpiacon a hitelhez jutás nehézségeivel küzdő tagállamok támogatásába, különböző pénzügyi, sőt akár politikai felmérések segítségével. Ezeknek a felméréseknek biztosítania kell az adósság monetizálását – azaz egy fizetésképtelen tagállam mások kárára történő megmentését – tiltó európai szerződések betartását.

A TPI az Európai Központi Bank 2022-ben létrehozott eszköze, amelynek célja a monetáris politika transzmissziójának támogatása és a monetáris politikai irányvonal zökkenőmentes közvetítése az összes euroövezeti országban annak érdekében, hogy újra kialakuljon az árstabilitás a covid járvány és az orosz-ukrán háború következtében kialakult inflációs időszakot követően, és hogy megfékezze a közös valutát használó tagállamok közötti különbségek növekedését. (EKB, 2022; Borsa e Finanza, 2024) Az EKB expansionista monetáris politikára készíti az euróövezet államait a TPI-n keresztül, amely azt hivatott megakadályozni, hogy az irányadó kamatlábak emelkedését a kamatfelárak túlzott mértékű növekedése kövesse, mert ez alááshatja magát az egész monetáris politikát. (Lavoce.info, 2024)

A TPI elődje, amelyet a 2012-es halmozott euróövezeti válság kezelésére hoztak létre, az OMT (Outright Monetary Transactions [*Végleges értékpapír-adásvételi műveletek*]).

3.3.1. OMT (Outright Monetary Transactions [*Végleges értékpapír-adásvételi műveletek*])

IT: Un peso che lo schema precedente, ai tempi di Mario Draghi e della crisi dell'euro, spostava sul fondo salva stati ESM e sulla Commissione europea: la BCE, con il programma delle **Outright Monetary Transactions (OMT)**, si limitava a impegnarsi a interventi anche illimitati, se necessario, mentre il paese beneficiario poi negoziava le riforme e gli impegni conseguenti con istituzioni dotate di maggiore legittimità politica.

HU: Ez egy olyan nehéz döntés, amely az előző rendszer – azaz Mario Draghi és az euróválság – idején az Európai Stabilitási Mechanizmus és az Európai Bizottság feladata volt: az EKB az **OMT** (*Outright Monetary Transactions* [*Végleges értékpapír-adásvételi műveletek*]) nevű kötvénnyvásárlási programmal csupán kötelezettséget vállalt arra, hogy szükség esetén akár korlátlanul is beavatkozik, amíg a

kedvezményezett ország a nagyobb politikai legitimitással rendelkező intézményekkel tárgyalást folytat a reformokról és az ebből következő kötelezettségvállalásokról.

Az Európai Központi Bank akkori elnöke, Mario Draghi válságkezelési eszköz gyanánt 2012-ben kidolgozta az OMT nevű programot az euró stabilitásának megőrzése és a halmozott euroövezeti válság – 2009-es gazdasági visszaesés, 2010-es görög válság – hatásainak megszüntetése érdekében. (EKB, 2019; MNB, 2020) A program keretében az EKB bizonyos feltételek mellett felvásárolta az eurózóna tagállamai által kibocsátott államkötvényeket pénzügyi segítségnyújtás gyanánt. (EKB, 2012)

3.4. ESM (European Stability Mechanism) [Európai Stabilitási Mechanizmus]

IT: Un peso che lo schema precedente, ai tempi di Mario Draghi e della crisi dell'euro, spostava sul **fondo salva stati ESM** e sulla Commissione europea: la BCE, con il programma delle Outright Monetary Transactions (OMT), si limitava a impegnarsi a interventi anche illimitati, se necessario, mentre il paese beneficiario poi negoziava le riforme e gli impegni conseguenti con istituzioni dotate di maggiore legittimità politica.

HU: Ez egy olyan nehéz döntés, amely az előző rendszer – azaz Mario Draghi és az euróválság – idején az **Európai Stabilitási Mechanizmus** és az Európai Bizottság feladata volt: az EKB az OMT (*Outright Monetary Transactions [Végleges értékpapíradásvételi műveletek]*) nevű kötvényvásárlási programmal csupán kötelezettséget vállalt arra, hogy szükség esetén akár korlátlanul is beavatkozik, amíg a kedvezményezett ország a nagyobb politikai legitimitással rendelkező intézményekkel tárgyalást folytat a reformokról és az ebből következő kötelezettségvállalásokról.

Az Európai Stabilitási Mechanizmus egy 2012-ben, az euróövezet tagállamai által létrehozott szervezet, amely az övezet pénzügyi stabilitásának biztosítását célzó uniós stratégia részét képezi. Feladata, hogy különböző eszközökkel a finanszírozási nehézségekkel küzdő vagy azok által fenyegetett euróövezeti országok számára lehetővé tegye a pénzügyi válságok elkerülését és leküzdését, valamint a jólét fenntartását. (ESM, 2012)

3.5. Ufficio parlamentare di bilancio (UPB) [Parlamentáris Költségvetési Hivatal]

IT: Prendiamo l'analisi dell'**Ufficio parlamentare di bilancio**, l'autorità indipendente sui conti pubblici, su come le scelte del governo Draghi hanno cambiato l'impatto dell'inflazione in Italia.

HU: Ezt mutatja az a **Parlamentáris Költségvetési Hivatal** – a központi költségvetésért felelős független hatóság – által készített elemzés is, amely azt vizsgálta, hogyan változtatták meg a Draghi-kormány döntései az infláció hatását Olaszországban.

Az UPB egy Olaszországban, 2014-ben létrehozott független szerv, melynek feladata a kormány makrogazdasági és államháztartási előrejelzéseinek elemzése és ellenőrzése, a költségvetés hosszú távú pénzügyi fenntarthatóságának biztosítása, valamint a nemzeti és európai költségvetési szabályoknak való megfelelés értékelése. Az UPB hozzájárul az államháztartás átláthatóságának és megbízhatóságának biztosításához azáltal, hogy tevékenységéről pontosan beszámol a jogalkotó szerveknek. (*Openpolis, 2022*)

A szerv létrehozását az Európai Unió írta elő azzal a céllal, hogy ellenőrizhetővé váljon, hogy Olaszország megfelel-e az Unió által előírt költségvetési politika kritériumainak, miután hatályba lépett az Európai Parlament és a Tanács 473/2013/EU – a költségvetés-tervezési javaslatok monitoringjára és értékelésére, valamint az euroövezeti tagállamok túlzott hiánya kiigazításának biztosítására vonatkozó közös rendelkezésekről szóló – rendelete. (*Openpolis, 2022; Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2013*)

Magyarországi viszonylatban az Állami Számvevőszék, de még inkább a Költségvetési Tanács mutat némi hasonlóságot az UPB-hez. Mindhárom intézmény elsődleges célja a fiskális fegyelem biztosítása, az adott ország költségvetési stabilitásának fenntartása, illetve a felelős gazdaságpolitika támogatása elemzéseik és jelentéseik révén. A Költségvetési Tanács – akárcsak az UPB – egyik legfontosabb feladata a kormány költségvetési és gazdasági előrejelzéseinek értékelése az államháztartás fenntarthatóságának biztosításának megcélzása érdekében, mindamelllett, hogy az UPB mélyrehatóbb ellenőrzéseket és átfogóbb elemzéseket végez. Az Állami Számvevőszék – az UPB-hez hasonlóan – ellenőrzi az állami költségvetési folyamatokat és a közpénzek felhasználását, habár a Számvevőszék elsősorban a közpénzek szabályszerű felhasználását ellenőrzi, és a jogszabályi megfelelésre helyezi a hangsúlyt,

miközben az UPB főként a költségvetési előrejelzések és tervek makrogazdasági hatásainak értékelésével foglalkozik. (UPB, 2024; Kormányportál, 2014; Országgyűlés, 2024)

3.6. Next Generation EU

IT: Lo stesso debito pubblico europeo emesso come reazione alla pandemia, quello che finanzia il piano **Next Generation Eu** non è davvero garantito da nulla se non dalla credibilità stessa dell'Unione Europea di fare il necessario per renderlo sostenibile, o trovando nuove entrate a livello comunitario o tagliando in modo proporzionale le spese (o con l'emissione di altro debito a scadenza).

HU: A **Next Generation EU – világjárvány utáni európai helyreállítási pénzügyi terv** – által nyújtott állami hitelek valójában semmilyen garanciával nem rendelkeznek. Kizárólag maga az Európai Unió hitelessége garantálja, hogy a terv törekszik a fenntarthatóságra, akár új bevételek közösségi szintű teremtésével, akár a kiadások arányos csökkentésével (vagy egyéb határidős hitelviszonyt megtestesítő értékpapír kibocsátásával).

A Next Generation EU egy átfogó helyreállítási terv, amely Európa gazdasági és társadalmi megújulását célozza, zöldebb, digitálisabb és ellenállóbb jövőt építve. A terv keretében beruházásokat hajtanak végre hat kulcsfontosságú területen, amelyek célja a zöld átállás támogatása, a digitalizáció gyorsítása, a szociális egyenlőtlenségek csökkentése, az oktatási és képzési lehetőségek bővítése, az innováció és kutatás ösztönzése, valamint a korszerű egészségügyi rendszerek fejlesztése. A terv emellett hangsúlyozza a társadalmi egyenlőség, a fenntarthatóság és az inklúzió előmozdítását, miközben támogatja a tagállamok sajátos szükségleteire szabott projekteket. A Next Generation EU egyesíti az unió hosszú távú költségvetését és egyedi finanszírozási eszközeit. (Európai Unió, 2018)

A terv központi eleme a Helyreállítási és Rezilienciaépítési Eszköz, amely vissza nem térítendő támogatásokat és hiteleket nyújt az uniós tagállamok reformjainak és beruházásainak támogatására. Ezen eszköznek köszönhetően számtalan reform zajlik és zajlott már le az EU összes tagállamában (és a legkülső régiókban), köztük Olaszországban és Magyarországon is. Olaszországban a számtalan egyéb mellett kiemelten fontos a közfoglalkoztatási reform, a polgári jogi reform, a büntetőjogi reform, az igazságszolgáltatási rendszer digitalizációját célzó beruházás és a feketegazdaság elleni küzdelemmel kapcsolatos nemzeti fejlesztés, míg

Magyarországon említésre méltó – a megannyi egyéb projekt mellett – a versenyképes közoktatást célzó reform, a megújulóenergia-projektek engedélyezési eljárásainak javítására vonatkozó reform és a hálapénz-rendszer megszüntetése érdekében tett intézkedések. (*Európai Unió, 2018*)

4. Terminológiai kérdések

A terminológiát érintő kérdések tisztázása kiemelten fontos szerepet tölt be a gazdasági szakszövegek fordításának elemzésében, mivel ez igazolja a szövegben használt terminusok és ezáltal az egész szöveg hitelességét, következetességét és pontosságát. A terminológiai kérdések vizsgálata továbbá biztosítja annak ellenőrizhetőségét is, hogy a fordítási folyamat során a fordító alkalmazkodott-e a gazdasági terminológia dinamikus természetéhez, amelyet a társadalmi és kulturális változások, valamint a piaci trendek sűrűn alakítanak, és amely révén gyakran új fogalmak és kifejezések jelennek meg, míg régiek elavulnak vagy átalakulnak.

Az általam választott szövegrész terminológiája főként a közgazdaságtanhoz kapcsolódik, de interdiszciplináris megközelítése révén más társadalomtudományi területek szakkifejezéseit is felhasználja – politikatudomány és szociológia. A fordítási folyamat során a terminusok esetében vagy több lehetséges fordítási alternatíva közül választottam, vagy mérlegeltem, hogy a szövegben szerepeltetett angol kifejezést, esetleg annak magyar megfelelőjét használjam. A végleges döntésben az EUR-Lex párhuzamos szövegkorpuszai nyújtottak segítséget.

A „**diritti sociali**” kifejezés fordítása kapcsán a „társadalmi jogok” és a „szociális jogok” alternatívái merültek fel.

IT: Le grandi conquiste in termini di **diritti** economici e **sociali** sono sempre arrivate in momenti di espansione dell'economia, quando è anche più facile correggere le disuguaglianze perché si tratta di modulare i tassi di crescita delle diverse componenti della società e non di togliere a uno per dare a un altro.

HU: A gazdasági és **szociális jogok** térhódítása mindig a gazdasági terjeszkedés időszakában jelentkezett, amikor az egyenlőtlenségeket is könnyebb korrigálni, hiszen ilyenkor nem egymás megsegítéséről van szó, hanem a társadalom különböző rétegeinek növekedési ütemének módosításáról.

DIRITTO SOCIALE

Definizione

„Insieme dei diritti riconosciuti dalla legge ai lavoratori nei confronti del datore di lavoro, anche con riferimento alla correttezza delle relazioni sindacali. In senso lato, per d.s. si intende il complesso delle tutele e dei servizi erogati dallo Stato e dagli enti locali al fine di garantire una rete di protezione sociale: istruzione, sanità, pensioni, previdenza sociale (in caso di malattia, gravidanza, disoccupazione), servizi socio-assistenziali (per bambini e ragazzi senza famiglia, anziani, malati cronici e disabili).”

Fonte: Treccani

(<https://www.treccani.it/enciclopedia/diritti-sociali>)

Citazioni

„Si rilevano progressi limitati in materia di **diritti** economici e **sociali**.”

Fonte: *Comunicazione della Commissione al Parlamento Europeo, al Consiglio, al Comitato Economico e Sociale Europeo e al Comitato delle Regioni - Strategia di allargamento e sfide principali per il periodo 2014-2015* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/it/ALL/?uri=CELEX:52014DC0700>)

„Le autorità competenti non possono invocare l’art. 13, n. 2, lett. c), del Patto internazionale sui **diritti** economici, **sociali** e culturali, adottato dall’Assemblea generale delle Nazioni Unite il 16 dicembre 1966, qualora il giudice del rinvio accerti che il decreto della Comunità francese 16 giugno 2006, che regola il numero di studenti in taluni corsi del primo ciclo di istruzione superiore, non è compatibile con gli artt. 18 TFUE e 21 TFUE.”

Fonte: *Sentenza della Corte (Terza Sezione) 15 aprile 2010 (domanda di pronuncia pregiudiziale proposta dallo Handens Tingsrätt — Svezia) — Procedimento penale a carico di Lars Sandström (Causa C-433/05)* (<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:148:0002:0003:IT:PDF>)

SZOCIÁLIS JOG

Definíció

„Tágabb értelemben a szociális jog olyan jogi normák és intézmények összessége, amely a szabad és autonóm egyének társadalmában valamilyen szempontból (fizikai-biológiai, gazdasági-pénzügyi vagy családi-társadalmi tekintetben) hátrányos helyzetbe került egyéneket a hátrányos helyzet leküzdésében, illetve az emberhez méltó életnek fenntartásában segít.”

Forrás: *Atalanta Üzleti Szakközépiskola – Szociálpolitikai és szociális jogi alafogalmak* (http://www.nemokap.hu/jogi/cd/22_szocialpolitikai_es_szocialis_jogi_alafogalmak.pdf)

Szöveghelyek

„A gazdasági és **szociális** jogok területén korlátozott előrelépés történt.”

Forrás: *Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Európai minimáljövedelem és szegénységi mutatók (saját kezdeményezésű vélemény)* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/ALL/?uri=CELEX:52013IE1960>)

„A hatáskörrel rendelkező hatóságok nem hivatkozhatnak az ENSZ Közgyűlése által 1966. december 16-án elfogadott Gazdasági, **Szociális** és Kulturális **Jogok** Nemzetközi Egyezségokmánya 13. cikke (2) bekezdésének c) pontjára, ha a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a Francia Közösségnek a bizonyos, első ciklusú felsőoktatási képzéseken részt vevő diákok számát szabályozó 2006. június 16-i rendelete összeegyeztethetetlen az EUMSZ 18. cikkel és az EUMSZ 21. cikkel.”

Forrás: *A Bíróság (harmadik tanács) 2010. április 15-i ítélete (a Nacka Tingsrätt — Svédország előzetes döntéshozatal iránti kérelme) — Lars Sandström elleni büntetőeljárás (C-433/05. sz. ügy)* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:62005CA0433&qid=1686205319722>)

A „**transizione ecologica**” kifejezést illetően több lehetséges magyar terminus közül választottam: „környezeti átállás”, „környezeti átmenet”, „ökológiai átállás” és „ökológiai átmenet”.

IT: Se la globalizzazione ha iniziato a fermarsi, la **transizione ecologica** renderà per anni strutturalmente più costose le forme di energia che usiamo e la guerra in Ucraina spinge i paesi occidentali a privilegiare fornitori di gas più sicuri rispetto a quelli più economici e partner commerciali che condividono i valori democratici invece che i più utili, ecco che il potenziale di crescita futuro rischia di essere più basso di quello di qualche anno fa.

HU: Mivel a globalizáció növekedése megállni látszik, az **ökológiai átmenet** évekre strukturálisan megdrágítja az általunk használt energiaforrásokat. Az ukrán háború emellett arra készteti a nyugati országokat, hogy a biztonságosabb gázszolgáltatókat részesítsék előnyben az olcsóbbakkal és a demokratikus értékeket osztó kereskedelmi partnerekkel szemben. Így a jövőbeni növekedési potenciál alacsonyabb, mint amilyen néhány évvel ezelőtt volt.

TRANSIZIONE ECOLOGICA

Definizione

„Processo tramite il quale le società umane si relazionano con l’ambiente fisico, puntando a relazioni più equilibrate e armoniose nell’ambito degli ecosistemi locali e globali. In senso più limitato e concreto, processo di riconversione tecnologica finalizzato a produrre meno sostanze inquinanti.”

Fonte: Treccani

([https://www.treccani.it/vocabolario/transizione-ecologica_\(Neologismi\)](https://www.treccani.it/vocabolario/transizione-ecologica_(Neologismi)))

Citazioni

„Considerando che esiste al mondo globalmente più di un miliardo di veicoli alimentati con combustibile fossile, responsabili di oltre il 30 % delle emissioni globali di CO₂, la conversione dei veicoli termici in elettrici è una soluzione complementare all’offerta dei costruttori tradizionali, che rende possibile accelerare la **transizione ecologica** basandosi sull’economia circolare;”

Fonte: Gazzetta ufficiale dell’Unione europea – Emissioni di CO₂ delle autovetture e dei veicoli commerciali leggeri ***I (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022AP0234&from=EN>)

ÖKOLÓGIAI ÁTMENET

Definíció

„A szociális – technológiai rendszer alapvető és széles körű átalakítása egy fenntarthatóbb konfiguráció felé, amely segít enyhíteni az olyan állandó problémákat, mint például az éghajlatváltozás, a szennyezés, a biológiai sokféleség csökkenése vagy az erőforrások szűkössége.”

Forrás: Európai Környezeti Információs és Megfigyelő Hálózat – Fenntarthatósági átmenetek: politika és gyakorlat (<https://eionet.kormany.hu/fenntarthatosagi-atmenetek-politika-es-gyakorlat>)

Szöveghelyek

„Mivel világszerte több mint egymilliárd fosszilis tüzelőanyaggal működő jármű van, amelyek a globális CO₂-kibocsátás több mint 30 %-át teszik ki, a belső égésű motorral felszerelt járművek villamos átalakítása a hagyományos gyártók ajánlatát kiegészítő megoldás, amely lehetővé teszi az **ökológiai átmenet** felgyorsítását, miközben a körforgásos gazdaságra támaszkodik;”

Forrás: Az Európai Unió hivatalos lapja – A személygépkocsikra és a könnyű haszongépjárművekre vonatkozó CO₂-kibocsátási előírások ***I (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022AP0234&from=EN>)

A „**tasso di riferimento**” terminussal kapcsolatban vizsgálatom tárgyát az képezte, hogy inkább az „**irányadó-kamatláb**” vagy a „**referencia-kamatláb**” kifejezést használjam a célnyelvi szövegben.

IT: L'aumento dei **tassi di riferimento** da parte della banca centrale rende il debito di nuova emissione più oneroso e riduce il prezzo di quello già in circolo (cosa che equivale a pretendere rendimenti più alti da parte di chi lo acquista) e così di fatto è la banca centrale a garantire al mercato un binario più rigido per la politica economica.

HU: A jegybanki **referencia-kamatlábak** emelése megterhelőbbé teszi az újonnan kibocsátott hiteleket, és csökkenti a már forgalomban lévő hitelek árát (ami azt jelenti, hogy magasabb kamatot követel az adósoktól), így tulajdonképpen a jegybank egy merevebb piaci pályát biztosít a gazdaságpolitika számára.

TASSO DI RIFERIMENTO

Definizione

„Il tasso di riferimento, noto anche come tasso di base, è il tasso di interesse che una banca centrale, come la Bank of England o la Federal Reserve, applica alle banche per i prestiti.”

Fonte: IG Bank (<https://www.ig.com/it-ch/glossario-trading/definizione-di-tasso-ufficiale-di-riferimento>)

Citazioni

„[...] O massimo 25 caratteri alfanumerici se il **tasso di riferimento** non figura nel precedente elenco.”

Fonte: *Gazzetta ufficiale dell'Unione europea – Regolamento di Esecuzione (UE) 2019/363 della Commissione del 13 dicembre 2018* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0363&from=IT>)

„A seconda dell'uso del **tasso di riferimento**, vanno ancora aggiunti gli opportuni margini come definiti nella presente comunicazione.” Fonte: *Gazzetta ufficiale dell'Unione europea – Comunicazione della Commissione sui tassi di interesse per il recupero degli aiuti di Stato e di riferimento/attualizzazione in vigore con decorrenza 1 giugno 2023* ([https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023XC0526\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023XC0526(01)))

REFERENCIA-KAMATLÁB

Definíció

„Egy hitel esetében a referenciakamat az az irányadó kamatláb, amit a jegybank (Magyar Nemzeti Bank) határoz meg a panelbankok által beadott kamatjegyzések alapján. Ezt tekintik a bankok a mindenkori irányadó kamatlábnak.”

Forrás: *bank360* (<https://bank360.hu/blog/referenciakamat-mibol-epul-fel-a-hitel-kamatunk>)

Szöveghelyek

„[...] Vagy legfeljebb 25 alfanumerikus karakter – ha a fenti lista nem tartalmazza a **referencia-kamatláb**at.”

Forrás: *Az Európai Unió hivatalos lapja – A Régiók Bizottsága véleménye – A Bizottság (EU) 2019/363 végrehajtási rendelete (2018. december 13.)* (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R0363&from=EN>)

„A **referencia-kamatláb** alkalmazásától függően az e közleményben meghatározott megfelelő kamatfelárat még hozzá kell adni az alapkamatlábhoz.”

Forrás: *Az Európai Unió hivatalos lapja – Bizottsági közlemény az állami támogatások visszafizettetése esetén 2021.10.1.-jétől alkalmazandó kamatlábakról és referencia-/leszámitolási kamatlábakról* ([https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52021XC0928\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52021XC0928(01)))

Az „**avanzo primario**” terminus magyar megfelelőjét párhuzamos szövegtörzsek összevetésével találtam meg.

IT: Il debito pubblico non va necessariamente rimborsato, come credono erroneamente in tanti, ma ogni paese deve adottare **avanzi primari** (entrate al netto delle spese prima di considerare la spesa per interessi) sufficienti a far fronte al servizio del debito in essere, cioè agli interessi da pagare e ai titoli in scadenza da rinnovare.

HU: Sokak téves elképzelésével ellentétben az államadósságot nem feltétlenül kell visszafizetni, hanem minden országnak döntenie kell egy olyan **elsődleges többletről** (a kamatkiadások figyelembevétele előtti állami bevételről), amely elegendő a fennálló államadósság kamatainak, illetve a lejáró kötvények kifizetésére.

AVANZO PRIMARIO

Definizione

„Fenomeno contabile che si realizza quando, in un esercizio finanziario, le uscite della pubblica amministrazione superano le entrate.”

Fonte: Treccani

(https://www.treccani.it/enciclopedia/deficit-pubblico_%28Dizionario-di-Economia-e-Finanza%29/)

Citazioni

„Per ridurlo è necessario ottenere **avanzi primari** elevati per un periodo prolungato.”

Fonte: Gazzetta ufficiale dell'Unione europea – Parere del Consiglio del 10 marzo 2009 sul programma di stabilità aggiornato della Grecia, 2008-2011 (<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:064:0007:0012:IT:PDF>)

„L'**avanzo primario** è destinato a seguire un andamento simile.”

Fonte: Gazzetta ufficiale dell'Unione europea – Comunicazioni e informazioni, 51° anno (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2008:049:FULL>)

ELSŐDLEGES TÖBBLET

Definíció

„Az elsődleges többlet az állam folyó kiadásai és az adóbeszedés közötti különbség. Ha a kiadások alacsonyabbak, mint az állami bevételek (az államadósság kamatfizetéseit nem számítva), akkor elsődleges többletünk lesz.”

Forrás: Economy-Pedia (<https://hu.economy-pedia.com/11038870-primary-surplus>)

Szöveghelyek

„Csökkentése hosszú időn keresztül magas **elsődleges többletek** elérését teszi szükségessé.”

Forrás: Az Európai Unió hivatalos lapja – A Tanács véleménye (2009. március 10.) Görögországnak a 2008–2011-es időszakra vonatkozó aktualizált stabilitási programjáról (<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:064:0007:0012:HU:PDF>)

„Az **elsődleges többlet** hasonló pályán mozog.”

Forrás: Az Európai Unió hivatalos lapja – A Tanács véleménye (2008. február 12.) Luxemburg 2007–2010-es időszakra vonatkozó aktualizált stabilitási programjáról (<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:049:0001:0004:HU:PDF>)

A „**forward guidance**” terminus esetében a párhuzamos szövegtörzsek elemzését annak megállapítására végeztem el, hogy a magyar szakmai kontextusban is az angol kifejezést alkalmazzák-e, vagy létezik elfogadott magyar fordítása.

IT: [...] riassume così gli ultimi decenni: molti anni le banche centrali hanno indicato al mercato che i tassi di interesse sarebbero rimasti vicini allo zero (**forward guidance**) per un futuro indefinito.

HU: Ő a következőképpen foglalja össze az elmúlt évtizedeket: a központi bankok sok éven át sugallták a piacnak, hogy a kamatlábak bizonytalan jövő esetén a nullához konvergálnak, amely jelenséget **előretekintő iránymutatásnak** neveznek.

FORWARD GUIDANCE

Definizione

„Le indicazioni prospettiche, o “forward guidance”, sono informazioni che la banca centrale può fornire riguardo alle sue future intenzioni per quanto concerne la politica monetaria, in base alla valutazione delle prospettive per la stabilità dei prezzi.”

Fonte: Banca Centrale Europea
(https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explaners/tell-me/html/what-is-forward_guidance.it.html)

Sinonimo:

indicazioni prospettiche

Citazioni

„Le **indicazioni prospettiche** della Banca d’Inghilterra suggeriscono che anche il Regno Unito metterà fine a questa politica di accomodamento monetario una volta che la ripresa economica si sarà consolidata.”

Fonte: Gazzetta ufficiale dell’Unione europea – Comunicazioni e informazioni, 57° anno, 16 dicembre 2014 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2014:451:FULL&from=BG>)

„Il profilo dei tassi di interesse di riferimento della BCE continuava a essere determinato dalle **indicazioni prospettiche** del Consiglio direttivo (**forward guidance**), riflettendone l’impegno strategico a stabilizzare l’inflazione al 2 per cento nel medio termine.”

Fonte: Banca Centrale Europea – Rapporto annuale BCE 2022
(<https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ecb.ar2022~8ae51d163b.it.html>)

ELŐRETEKINTŐ ÚTMUTATÁS

Definíció

„A központi bank előretekintő útmutatása azt jelenti, hogy az árstabilitási kilátásokra vonatkozó értékelése alapján tájékoztat a jövőbeli monetáris politikai szándékairól.”

Forrás: Európai Központi Bank
(https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/explaners/tell-me/html/what-is-forward_guidance.hu.html)

Szinonima:

előretekintő iránymutatás

Szöveghelyek

„Az Egyesült Királyságban a Bank of England **előretekintő iránymutatása** arra enged következtetni, hogy a gazdasági fellendülés megszilárdulásával a mennyiségi lazítás politikája is véget ér majd.”

Forrás: Az Európai Unió hivatalos lapja – Tájékoztatás és közlemények, 57. évfolyam, 2014. december 16. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2014:451:FULL&from=ES>)

„Az EKB irányadó kamatlábainak pályáját továbbra is a Kormányzótanács **előretekintő iránymutatása** határozta meg, tükrözve stratégiai elkötelezettségét, hogy középtávon 2%-on stabilizálja az inflációt.”

Forrás: Európai Központi Bank – EKB éves jelentés 2022
(<https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/html/ecb.ar2022~8ae51d163b.hu.html>)

A „**modello dello »sgocciolamento«**” terminus magyar megfelelőjét szintén párhuzamos szövegtörzsek összehasonlításával találtam meg.

IT: Quando il Pil cresce, anche tagli fiscali per i più ricchi o per le imprese possono trovare un vasto consenso perché accompagnati dal messaggio che se chi genera crescita e posti di lavoro ha più risorse da impiegare, i benefici arriveranno anche verso il basso secondo il tanto contestato - ed empiricamente falso - **modello dello "sgocciolamento"**.

HU: Ha a GDP növekszik, még a leggazdagabbak és a vállalatok adócsökkentését is széles körben elfogadják, mert ez azt az üzenetet hordozza, hogy ha több forrást tudnak felhasználni azok, akik megteremtik a növekedést és az ehhez szükséges munkahelyeket, akkor az előnyökből a – sokat vitatott és empirikusan nem alátámasztott – **a növekedés leszivárgáselmélete** szerint a társadalom alsóbb rétegei is érzékelnek valamennyit.

MODELLO DELLO "SGOCCIOLAMENTO"

Definizione

„Il trickle-down, in italiano sgocciolamento [...] si intende un'idea di sviluppo economico, in voga soprattutto negli Stati Uniti, che si basa sull'assunto secondo il quale i benefici economici elargiti a vantaggio dei ceti abbienti (in termini di alleggerimento dell'imposizione fiscale) favoriscono necessariamente, e ipso facto, l'intera società, comprese la classe media e le fasce di popolazione più marginali e disagiate.”

Fonte: Wikipedia
(https://it.wikipedia.org/wiki/Trickle-down#cite_note-3)

Sinonimo:

trickle-down, teoria dello sgocciolamento

Citazioni

„La **teoria dello sgocciolamento (trickle down)**, secondo cui la marea della crescita solleverebbe tutte le barche allo stesso modo, non riflette la realtà europea: [...]”

Fonte: Gazzetta ufficiale dell'Unione europea – Comunicazioni e informazioni, 63° anno, 11 febbraio 2020 (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/IT/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2020:047:FULL&from=EN>)

A NÖVEKEDÉS LESZIVÁRGÁSELMÉLETE

Definíció

A növekedés leszivárgáselmélete szerint a globalizáció kíméletlen, ám fair versenyének közegében a győztesek egyre gazdagabbak, erősebbek lesznek, a vesztesek egyre gyengébbek, és szegényebbek, de a vesztesek is érezhetően fejlődnek, hiszen a magasabb jövedelműeknek vagyont van lehetőségük felhalmozni, majd beruházni, munkahelyeket teremtenek, és a pénz „visszacsepeg” az alacsonyabb keresetűekhez.

Források: Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány (<https://www.oeconomus.hu/oecoglobus/alacsony-adok-a-novekedesert-oeconomaps/>); Központi Statisztikai Hivatal (https://www.ksh.hu/statszemle_archive/2013/2013_04/2013_04_345.pdf)

Szinonima:

trickle-down, leszivárgó gazdaság

Szöveghelyek

„Az egyenlőtlenségek jelenlegi gazdasági helyzetünk következményei. A **növekedés leszivárgáselmélete**, amely szerint minden hajó egyenlő mértékben emelkedik, nem tükrözi az európai valóságot: [...]”

Forrás: Az Európai Unió hivatalos lapja – Tájékoztatás és közlemények, 63. évfolyam, 2020. február 11. (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2020:047:FULL>)

Mint ahogyan az „**avanzo primario**” és a „**modello dello »sgocciolamento«**” kifejezések esetén is, a „**spirale tra prezzi e salari**” magyar megfelelőjének megtalálásában is a releváns párhuzamos szövegtörzsekre támaszkodtam.

IT: L'ortodossia monetaria costruita dopo gli anni settanta prevede che il momento in cui diventa più urgente e necessario intervenire è proprio quando le richieste di aumento salariale riguardano vaste categorie organizzate di lavoratori, perché quello è l'innescare della **spirale tra prezzi e salari** che può far perdere definitivamente il controllo.

HU: Az 1970-es évek után kialakított ortodox monetáris politika azt diktálja, hogy a legsürgősebb és legszükségesebb pillanat a beavatkozáshoz pontosan az, amikor a béremelési igények a munkavállalók nagy szervezett csoportjait érintik, mert ez a kiváltó oka az **ár-bér spirálnak**, amely végleg kicsúszhat az irányítás alól.

SPIRALE TRA PREZZI E SALARI

Definizione

„Una spirale salari-prezzi altro non è che la risposta costantemente aggiustata delle famiglie e delle imprese di fronte all'inflazione imminente o in atto. In tempi di crisi, in presenza di una domanda che rimane elevata una carenza di materie prime può comportare una riduzione dell'offerta, facendo lievitare il prezzo dei prodotti. Le organizzazioni sindacali rivendicano un aumento dei salari e, allo stesso tempo, crescono i prezzi dei prodotti e dei semilavorati, il che a sua volta fa lievitare il prezzo dei prodotti finali.”

Fonte: *Raiffeisen Investment Club*
(<https://investmentclub.it/it/investnews/investnews-2022/la-spirale-salari-prezzi>)

Sinonimo:

spirale salari-prezzi, spirale prezzi-salari

Citazioni

„Pur presentando caratteristiche che potenzialmente ne mitigano le conseguenze, il meccanismo comporta un rischio di **spirali salari-prezzi**, soprattutto perché i prezzi dei beni importati, non essendo esclusi dall'indice, rischiano di ostacolare la competitività, specialmente nei settori ad alta intensità di lavoro.”

ÁR-BÉR SPIRÁL

Definíció

Az ár-bér spirál lényege, hogy ha erőteljes gazdasági növekedés következik be egy országban, akkor jelentősen megnövekedhet a foglalkoztatottság, lecsökken a munkanélküliség, és a cégeknek erősen versenyezniük kell a munkaerőért. Az erős verseny növekvő béreket eredményez, azonban a növekvő bérekkel együtt a társaságok költségei is növekednek, emiatt áremelésre kényszerülnek. A növekvő árak, növekvő inflációt eredményeznek, melynek következménye, hogy a munkavállalók még nagyobb bérek mellett hajlandóak munkát vállalni, így a bérek még tovább emelkednek, és ezzel együtt az árak is. Az ár-bér spirál tehát egy káros visszacsatolási folyamat, mely egyre nagyobb inflációt eredményez.

Forrás: *Elemzés Központ*
(<https://elemzeskozpont.hu/mit-jelent-az-ar-ber-spiral-mi-problema-vele>)

Szinonima:

bér-ár spirál

Szöveghelyek

„Bár a mechanizmusnak vannak olyan jellemzői, amelyek esetleg enyhítik hatását, magában hordozza az **ár-bér spirál** kockázatát, különösen azért, mert az importárak beletartoznak az indexbe, és – különösen a munkaintenzív ágazatokban – gátolhatják a versenyképességet.”

Fonte: Consiglio dell'Unione Europea – Raccomandazione del Consiglio sul programma nazionale di riforma 2012 di Malta e che formula un parere del Consiglio, sul programma di stabilità di Malta, 2012-2015 (https://www.parlamento.it/notes9/web/docuorc2004.nsf/00672360b4d2dc27c12576900058cad9/22e1575ab142289bc1257a140038d0e1/\$FILE/11265-12IT.PDF)

Forrás: Európai Bizottság – A Tanács ajánlása Málta 2012. évi nemzeti reformprogramjáról és a Málta 2012–2015 közötti időszakra vonatkozó stabilitási programjáról szóló tanácsi véleményről (file:///C:/Users/mfabu/Downloads/COM_2012_321_HU_ACTE_f%20(1).pdf)

Összegzés

Pályamunkám során az egyik saját készítésű fordításom elemzését kíséreltem meg három fő témakörre fókuszálva: lexikai és grammatikai átváltási műveletek, intézménynevek és egyéb reáliák, valamint terminológia. Az elemzés alapját Stefano Feltri *Inflazione. Cos'è, da dove viene e come ne uscirò* című művének utolsó fejezetének fordítása képezi. A szöveg kiválasztásában számos tényező játszott közre. Témaválasztásomat nagymértékben befolyásolták közgazdaságtanhoz kapcsolódó tanulmányaim, míg a konkrét mű mellett a szerző elismertsége és szakmai hitelessége, valamint a benne tárgyalt téma aktualitása és időtállósága szólt. A fejezet kiválasztásában a téma érdekessége és közérthetősége játszott meghatározó szerepet.

Az átváltási műveletek bemutatásával a két nyelv közötti általános közvetítést igyekeztem szemléltetni. A választott szöveg műfaji sajátosságai miatt leggyakrabban lexikai betoldásokat alkalmaztam, ugyanakkor több esetben teljes átalakítást is végeztem. Az intézménynevek és egyéb reáliák bemutatásakor a fordíthatatlanság problémakörére és az olasz és magyar gazdasági, jogi, valamint politikai kultúra eltérő sajátosságaira helyeztem a hangsúlyt. Végül, a terminológiai kérdések tisztázása a szövegben megjelenő speciális szakmai nyelvezet megértésére és bemutatására szolgált.

A munkám során továbbá röviden igyekeztem rámutatni az interdiszciplinaritás jelentőségére a fordítástudományban, valamint arra, hogy bemutassam, milyen összetett folyamat a gazdasági szakszövegek fordítása, még azok számára is, akik rendelkeznek szakmai háttérismeretekkel.

Bibliográfia

- 1) Agenda Digitale (2022): Comunità energetiche: tutti i benefici ambientali e sociali contro la povertà energetica. <https://www.agendadigitale.eu/smart-city/comunita-energetiche-tutti-i-benefici-ambientali-e-sociali-contro-la-poverta-energetica/>. Letöltés dátuma: 2024.10.08.
- 2) Az Európai Unió Hivatalos Lapja (2013): Az Európai Parlament és a Tanács 473/2013/EU rendelete. (2013. május 21.) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R0473>. Letöltés dátuma: 2024.11.02.
- 3) Barroco, Felipe, *et al.* (2020): Le comunità energetiche in Italia. https://iris.enea.it/retrieve/dd11e37c-eaac-5d97-e053-d805fe0a6f04/Guida_Comunita-energetiche.pdf. Letöltés dátuma: 2024.10.08.
- 4) Biró Tamás (2019): Tudományos szövegalkotás – Bevezetés. A tudományos értekező próza műfajai. <https://birot.web.elte.hu/courses/2019-tudszov/tudszov2019-01.pdf>. Letöltés dátuma: 2024.11.05.
- 5) Bod Péter Ákos (2019): Bevezetés a gazdaságpolitikába. Budapest, Akadémia Kiadó, pp. 220
- 6) Borsa e Finanza (2024): Titoli di Stato italiani: ecco perché il TPI della BCE non è più una garanzia. <https://it.tradingview.com/news/borsaefinanza:fda67c976c55:0/>. Letöltés dátuma: 2024.10.27.
- 7) Britannica (2024): Think tank. <https://www.britannica.com/topic/think-tank>. Letöltés dátuma: 2024.10.23.
- 8) Collins English Dictionary (2021): Definition of 'carrot and stick'. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/carrot-and-stick>. Letöltés dátuma: 2024.10.10.
- 9) De Bessé, *et al.* (1997): Glossary of terms used in terminology. <https://benjamins.com/catalog/getpdf?webfile=a194026426>. Letöltés dátuma: 2024.12.12.

- 10) ESM (2012): European Stability Mechanism. <https://www.esm.europa.eu/about-us>.
Letöltés dátuma: 2024.12.11.
- 11) Európai Központi Bank (EBK) (2012): Technical features of Outright Monetary Transactions. https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2012/html/pr120906_1.en.html.
Letöltés dátuma: 2024.10.17.
- 12) Európai Központi Bank (EKB) (2019): Interview with Libération. https://www.ecb.europa.eu/press/inter/date/2019/html/ecb.in191216_1~bb222205e4.en.html.
Letöltés dátuma: 2024.10.17.
- 13) Európai Központi Bank (EKB) (2022): The Transmission Protection Instrument. <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2022/html/ecb.pr220721~973e6e7273.en.html>.
Letöltés dátuma: 2024.10.27.
- 14) Európai Unió (2018): Next Generation EU. https://next-generation-eu.europa.eu/index_hu.
Letöltés dátuma: 2024.12.11.
- 15) Feltri, Stefano (2023): Inflazione. Cos'è, da dove viene e come ne usciranno. Torino, UTET Editori, pp. 228., ISBN-13979-1221205060
- 16) Gui, Emi Minghui; MacGill, Iain (2018): Typology of future clean energy communities: An exploratory structure, opportunities, and challenges. Energy Research and Social Science, 35, 94–107. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2017.10.019>. Letöltés dátuma: 2024.10.08.
- 17) Inwega (2024): Le comunità energetiche. <https://www.inwega.it/indipendenza-energetica/comunita-energetiche/>. Letöltés dátuma: 2024.10.08.
- 18) Kormányportál (2014): Állami Számvevőszék. <https://2010-2014.kormany.hu/hu/mo/az-allam-mukodese-szemponthabol-fontos-intezmenyek/allami-szamvevoszek>. Letöltés dátuma: 2024.12.11.
- 19) Laboratorio REF Ricerche (2024): La crisi energetica e i consumi in Italia: evidenze di un cambiamento strutturale. <https://laboratorioref.it/la-crisi-energetica-e-i-consumi-in-italia-evidenze-di-un-cambiamento-strutturale/>. Letöltés dátuma: 2024.10.08.

- 20) Lavoce.info (2024): Tpi, una questione di regole. <https://lavoce.info/archives/96403/tpi-una-questione-di-regole/>. Letöltés dátuma: 2024.10.17.
- 21) MNB (Magyar Nemzeti Bank) (2020): Európa három válsága. <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/elnokei-publikaciok/2020-evi-publikaciok/europa-harom-valsaga>. Letöltés dátuma: 2024.10.15.
- 22) NKFIH (Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal) (2022): Tudja, mi az az Energiaközösség? <https://nkfi.gov.hu/hivatalrol/online-sajto/tudja-mi-az>. Letöltés dátuma: 2024.10.08.
- 23) Openpolis (2022): Cos'è l'Upb, ufficio parlamentare di bilancio. <https://www.openpolis.it/parole/cose-lupb-ufficio-parlamentare-di-bilancio/>. Letöltés dátuma: 2024.11.02.
- 24) Országgyűlés (2024): Költségvetési Tanács. <https://www.parlament.hu/web/koltsegvetesi-tanacs>. Letöltés dátuma: 2024.12.11.
- 25) Pavel, Silvia, Nolet, Diane (2001): Précis de terminologie. https://publications.gc.ca/collections/collection_2007/pwgsc-tpsgc/S53-28-2001F.pdf. Letöltés dátuma: 2024.12.12.
- 26) Terminologia etc. (2018): Il bastone e la carota, una storia recente. <https://www.terminologiaetc.it/2018/08/06/origine-espressione-bastone-carota/>. Letöltés dátuma: 2024.10.10.
- 27) The New York Times (2018): On Language – Gotcha! Gang Strikes Again. <https://www.nytimes.com/1995/12/31/magazine/on-language-gotcha-gang-strikes-again.html>. Letöltés dátuma: 2024.10.10.
- 28) Treccani (2012): Politica dei redditi. [https://www.treccani.it/enciclopedia/politica-dei-redditi_\(Dizionario-di-Economia-e-Finanza\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/politica-dei-redditi_(Dizionario-di-Economia-e-Finanza)/). Letöltés dátuma: 2024.10.22.
- 29) Treccani (2020): Think tank. [https://www.treccani.it/vocabolario/think-tank_\(Neologismi\)/](https://www.treccani.it/vocabolario/think-tank_(Neologismi)/). Letöltés dátuma: 2024.10.23.
- 30) UPB (2024): Ufficio parlamentare di bilancio. <https://www.upbilancio.it/chi-siamo/>. Letöltés dátuma: 2024.12.11.

- 31) Virgilio Sapere (2021): Usare il bastone e la carota. <https://sapere.virgilio.it/modi-dire/usare-il-bastone-e-la-carota-718>. Letöltés dátuma: 2024.10.10.
- 32) Wikilabour.it: Contratto collettivo – CCNL. <https://www.wikilabour.it/dizionario/accordi-collettivi/contratto-collettivo-ccnl/>. Letöltés dátuma: 2024.12.11.
- 33) Wolters Kluwer (2012): 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200001.tv>. Letöltés dátuma: 2024.12.14.